

Tyskelevers og tyskstuderendes kognition – opsummering af undersøgelsens centrale resultater. Et projekt støttet af Det Nationale Center for Fremmedsprog

Daryai-Hansen, Petra; Fischer-Rasmussen, Anne-Marie; Fenyvesi, Katalin; Gebauer, Mirjam; Gorbahn, Katja; Hansen, Camilla; Hermann, Mette; Laut, Kirsten; Rannestad, Ann Katrine Stendahl; Schepers, Christoph; Vinther, Pia

Publication date:
2020

Citation for published version (APA):
Daryai-Hansen, P., Fischer-Rasmussen, A-M., Fenyvesi, K., Gebauer, M., Gorbahn, K., Hansen, C., ... Vinther, P. (2020). *Tyskelevers og tyskstuderendes kognition – opsummering af undersøgelsens centrale resultater. Et projekt støttet af Det Nationale Center for Fremmedsprog*. Københavns Universitet, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk.

Tyskelevers og tyskstuderendes kognition

– opsummering af undersøgelsens centrale resultater

Petra Daryai-Hansen, Københavns Universitet, og Anne-Marie Fischer-Rasmussen, Professionshøjskole UCN

Projektdeltagere: Ann Katrine Stendahl Rannestad (Aalborg Kommune), Camilla Hansen (Center for Mindretalspædagogik), Christoph Schepers (Studieskolen), Katalin Fenyvesi (Syddansk Universitet), Katja Gorbahn (Aarhus Universitet), Kirsten Lauts (Københavns Professionshøjskole), Mette Hermann (Frederikssund Gymnasium), Mirjam Gebauer (Aalborg Universitet) og Pia Vinther (Nøvling Skole)

A. Indledning

Projektet ”Tyskelevers og tyskstuderendes kognition” har haft til formål med afsæt i en kvantitativ og kvalitativ dataopsamling at afdække tyskelevers/-studerendes **(1) motivation** og **(2) oplevelser af at lære/læse tysk på forskellige uddannelsesniveauer** (grundskolen, ungdomsuddannelser, læreruddannelserne og universiteterne) og at identificere **(3) problemfelter**.

I efteråret 2019 blev der gennemført semistrukturerede fokusgruppeinterviews samt spørgeskemaundersøgelser med elever/studerende på alle fire uddannelsesniveauer. 3540 grundskoleelever i 9. klasse, 2881 stx- og hhx-elever i 2. og 3. g, 119 studerende på professionshøjskolerne og 55 universitetsstuderende på 3. semester har gennemført spørgeskemaundersøgelsen. Resultaterne bygger dermed på et **begrænset datagrundlag**. Svarprocenten er ca. 7% for grundskolen, 13% for ungdomsuddannelserne, 48% for professionshøjskolerne og 45% for universiteterne.

Projektets kvantitative og kvalitative data viser, at der ikke findes den ene tyskelev eller tyskstuderende, men at der er en stor heterogenitet blandt tyskelever og -studerende, både med henblik på deres oplevelser, motivationer og holdninger.

Med afsæt i resultater fra projektets spørgeskemaundersøgelser kan der peges på nedenstående **centrale tendenser**. Resultaterne udfoldes statistisk i bilag 1, 2 og 10. Mere information om resultater på de respektive niveauer, herunder tendenser, der viser sig i projektets kvalitative data, opsummeres i bilag 3-9. Et punkt, der fremgår tydeligt af de kvalitative data, og som ikke udfoldes yderligere nedenfor, er, at der blandt gymnasieelever og studerende er en **bevidsthed om, at tyskfagets status i samfundet og i uddannelsessystemet er et problem**. Således udtaler fx en tyskstuderende på Københavns Universitet: ”[...] flere og flere tyskuddannelser er lukningstruede og lukker, mens vi stadig sidder og prædiker om, at der mangler tysk faglige folk”.

- Bilag 1: Udfoldet opsummering af undersøgelsens centrale resultater (Petra Daryai-Hansen)
- Bilag 2: Beregningerne, spørgeskemaundersøgelse på alle niveauer (Katalin Fenyvesi)
- Bilag 3: Analyse grundskole, kvantitative data (bilag 3.1, Anne-Marie Fischer-Rasmussen) og interviews (bilag 3.2, Anne-Marie Fischer-Rasmussen og Camilla Hansen)
- Bilag 4: Analyse læreruddannelse, kvantitative data (bilag 4.1, Anne-Marie Fischer-Rasmussen) og interviews (bilag 4.2, Anne-Marie Fischer-Rasmussen og Camilla Hansen)
- Bilag 5: Analyse, spørgeskemaundersøgelse ungdomsuddannelserne, med fokus på sammenligning mellem fortsætter A og fortsætter B, samt interviews i København (Petra Daryai-Hansen)
- Bilag 6: Analyse, spørgeskemaundersøgelse universiteterne, herunder sammenligning humanistisk/erhvervsproglig bachelor, samt interviews på KU (Petra Daryai-Hansen)
- Bilag 7: Analyse, interviews på SDU og ungdomsuddannelserne Odense (Katalin Fenyvesi)
- Bilag 8: Analyse, interviews på AU (bilag 8.1) og ungdomsuddannelserne Aarhus (bilag 8.2) (Katja Gorbahn)
- Bilag 9: Analyse, interviews på AAU og ungdomsuddannelserne Aalborg (Mirjam Gebauer)
- Bilag 10: Rådata, spørgeskemaundersøgelserne

B. Centrale tendenser

(1) Tyskelevers/-studerendes motivation for at lære tysk på forskellige uddannelsesniveauer

På tværs af uddannelsesniveauer:

- Flertallet af elever og studerende synes, at det er **vigtigt at lære tysk**.
- På tværs af uddannelsesniveauerne er et væsentligt argument for at lære tysk, at eleverne og studerende synes, at det er **vigtigt, at kunne andre fremmedsprog ud over engelsk**.
- Derudover er mange elever og studerende motiverede for at lære tysk, fordi de vil kunne **kommunikere med andre på tysk**.

Særligt for grundskolerne og ungdomsuddannelserne:

- I grundskolerne og på ungdomsuddannelserne er det centrale argument for at lære tysk, at eleverne har **været i et tysktalende land**, fx Tyskland, Østrig eller Schweiz.

Særligt for læreruddannelserne og universiteterne:

- På læreruddannelserne og universiteterne er et centralt argument for at lære tysk, at de studerende **kan lide det tyske sprog**.
- På læreruddannelserne og universiteterne er de fleste studerende motiverede for at lære tysk, fordi de **interesseres sig for tysktalende landes kultur og samfundsforhold**.
- Mange studerende angiver derudover, at de har valgt at læse tysk, fordi de **kunne lide tyskundervisningen i deres grundskole/på deres ungdomsuddannelse**. Projektets kvalitative data peger på, at deres lærere i grundskolen/på ungdomsuddannelsen har spillet en stor rolle ift. deres uddannelsesvalg.
- De fleste studerende er ikke enige i, at de læser tysk, fordi de **ikke vidste, hvad de ellers skulle læse**.
- De fleste studerende er sikre på, at de vil **færdiggøre deres tyskuddannelse** på læreruddannelsen og deres bacheloruddannelse på universitet.

Særligt for læreruddannelserne:

- På læreruddannelsen er en væsentlig motivation for at læse tysk, at de studerende vil **bidrage til udviklingen af tyskundervisningen i grundskolen**. Af fokusgruppeinterviewene fremgår det desuden, at de studerendes motivation for at lære tysk også handler om et ønske om at give deres kærlighed til sproget videre, dvs. give deres egne oplevelser og deres egen glæde ved sproget videre til deres kommende elever.
- De fleste studerende vurderer, at de gennem tyskfaget har **gode ansættelsesmuligheder på en grundskole**, og at tysk også giver dem **andre interessante jobmuligheder**.
- Derudover er de fleste studerende enige i, at de har valgt at læse tysk på læreruddannelsen, fordi de **elsker at blive udfordret**. Dette understøttes af de kvalitative data, som peger på at de studerendes studievalg handler om at udfordre og udvikle sig selv ved at lære et sprog, som de anser for at være sværere end fx engelsk.

Særligt for universiteterne:

- På universiteterne er en væsentlig motivation for at læse tysk, at de studerende vurderer, at uddannelsen giver dem **interessante jobmuligheder, fx i en virksomhed**.
- Mange studerende vil gerne **formidle tysk sprog og kultur til andre**.
- De fleste studerende kunne godt tænke sig at **arbejde eller studere i et tysktalende land**.
- Det fremgår af projektets kvalitative data, at de fleste studerende har en stor forkærlighed eller tilknytning til tysk, og at de er drevet af følelsen af, at det at kunne tysk er noget specielt, noget ikke alle kan.

(2) Tyskelevers/-studerendes oplevelser af at lære tysk på forskellige uddannelsesniveauer

På tværs af uddannelsesniveauer:

- Flertallet af elever og studerende er *glade for deres tyskundervisning*.
- Flertallet af elever og studerende oplever at
 - der er en *god og tryk stemning* i tyskundervisningen
 - de *klarer sig godt* i tyskundervisningen.
 - der er *sammenhæng mellem deres arbejdsindsats og deres faglige præstationer*
 - der er *struktur, retningslinjer og klare mål* for det faglige arbejde.
- I deres undervisning oplever flertallet af elever/studerende, at *tysk som undervisningsprog, varieret undervisning, faglig progression* og *feedback* prioriteres.
- I forhold til færdigheder oplever mange elever/studerende, at både *mundtlighed, skriftlighed og læseforståelse* prioriteres i deres tyskundervisning.
- Derudover oplever flertallet af elever/studerende, at *kulturforståelse/kulturelle forhold* prioriteres. På universiteterne er de fleste studerende enige i, at de tysktalende landes historie prioriteres i højere grad end skønlitteratur, og de er enige i, at dette er en god prioritering.
- Flertallet af elever/studerende oplever, at både *formel og funktionel grammatikundervisning* prioriteres. På grundskolen og ungdomsuddannelserne er det elevernes opfattelse, at den funktionelle grammatikundervisning prioriteres i noget mindre grad end den formelle. På læreruddannelsen er det omvendt.
- Flertallet af elever og studerende oplever, at *niveauet i deres tyskundervisning* er passende. De fleste elever/studerende er ikke enige i, at det sproglige og faglige niveau er for højt. Til sammenligning oplever lidt flere elever og studerende, at niveauet er for højt end for lavt.

Særligt for ungdomsuddannelserne, læreruddannelsen og universiteterne:

- På ungdomsuddannelserne, læreruddannelsen og universiteterne er flere elever/studerende enige end uenige i, at de får *succesoplevelser* i deres tyskundervisning. I deres fokusgruppeinterviews understreger mange elever/studerende, at det er vigtigt at have succesoplevelser i tyskfaget og at føle, at man mestrer det, der forventes af en.
- Derudover er flertallet af elever på ungdomsuddannelserne/studerende enige i, at deres tyskundervisning er *fagligt interessant og meningsfuld*.
- I forhold til *brobygning* er flere gymnasieelever/studerende enige end uenige i, at tyskundervisningen har bygget systematisk videre på de kundskaber, de har erhvervet sig i grundskolen/på ungdomsuddannelserne. Mange elever/studerende synes ikke, at de har oplevet en for svær overgang og en for hurtig progression, da de startede på gymnasiet/de videregående uddannelser. De kvalitative data peger i den forbindelse dog også på, at flere studerende har oplevet overgangene fra både grundskole til gymnasium, samt fra gymnasium til uddannelse som vanskelige og efterlyser en blidere overgang mellem niveauerne.

Særligt for læreruddannelsen og universiteterne:

- Mange studerende føler sig rustet til at kunne *arbejde både med tysk og på tysk* i deres senere arbejdsliv, og de oplever, at de udvikler sig både fagdidaktisk/fagligt og sprogligt på deres uddannelse. Tallene for den faglige udvikling er noget højere end for den sproglige. Det gælder især for læreruddannelsen. Det fremgår af projektets kvalitative data, at de studerende på læreruddannelserne oplever, at de har et stort behov for at blive sprogligt bedre rustet til at undervise i faget i grundskolen.

- Det fremgår af projektets kvalitative data, at de studerende på universiteterne oplever den **faglige mangfoldighed og bredde på uddannelsen** (integration af både sprog, kultur, samfund, historie, didaktik, tysk i erhvervsammenhænge og sprogvidenskab) som en stor fordel ("[...] jeg valgte tysk, fordi der kunne jeg kombinere flest af mine interesser").
- På læreruddannelsen peger de kvalitative data på, at de studerende er særligt glade for **variationen og praksisnærheden af undervisningen**. De fleste studerende oplever at blive introduceret for en lang række forskellige aktiviteter og materialer, som de direkte kan anvende i undervisningen.

(3) Problemfelter

På tværs af uddannelsesniveauer:

- Flertallet af elever/studerende vurderer, at **autentisk sprogbrug gennem kultur møder/ international kontakt** ikke prioriteres i deres undervisning og har et ønske om, at dette prioriteres i højere grad. Dette bekræftes af projektets kvalitative data, der bl.a. viser, at mange elever/studerende oplever autentisk sprog- og kulturkontakt som særligt givende og udtrykker et ønske om at kunne rejse til tysktalende lande ifm. undervisningen.
- Flertallet af elever og studerende på universiteterne vurderer, at **karriereperspektivet og tysk i erhvervsammenhænge** ikke prioriteres i deres undervisning, og at dette burde prioriteres i højere grad. På universiteterne er de fleste studerende enige i, at de **tysktalende landes samfund og kultur** prioriteres på deres uddannelse, men har et ønske om at det prioriteres i endnu højere grad.
- Flertallet af elever/studerende vurderer, at **Content and Language Integrated Learning, dvs. tysk i andre fag og emner fra andre fag i tysk** ikke prioriteres i deres undervisning, og at både tysk i andre fag og emner fra andre fag i tysk burde prioriteres i højere grad. Der foreligger ikke kvantitative data på universiteterne hertil, men i projektets fokusgruppeinterviews peger mange universitetsstuderende på, at arbejdet med CLIL i en universitetskontekst er yderst vigtigt og udbytterigt, og at de oplever det som berigende, at de har mulighed for at tale om faglige indhold på tysk i deres uddannelse.
- Ift. færdigheder oplever mange elever/studerende
 - at **lytteforståelse** prioriteres i mindre grad end de andre færdigheder, og har et ønske om, at dette prioriteres i højere grad.
 - at **mundtlighed** prioriteres i deres tyskundervisning, men har et ønske om et øget fokus på mundtlighed.
- Flertallet af elever/studerende er enige i, at **arbejdet med ordforråd** prioriteres i deres undervisning, men har et ønske om, at dette prioriteres i endnu højere grad.
- Med undtagelse af studerende på læreruddannelserne, oplever flertallet af elever/studerende, at **sproglæringsstrategier** prioriteres i mindre grad i deres undervisning, og både elever og studerende synes, at de burde prioriteres i langt højere grad.
- Flertallet af elever oplever at **flersprogethedsdidaktik** prioriteres i mindre grad, og både elever og studerende vurderer, at dette burde prioriteres i højere grad.
- Ift. **grammatik** oplever flertallet af elever og studerende på universiteterne, at den **formelle grammatikundervisning** prioriteres i højere grad end den **funktionelle**. Flertallet af elever/studerende på alle uddannelsesniveauer synes, at den **formelle** burde prioriteres, men at den **funktionelle tilgang** burde prioriteres i højere grad. Det fremgår af projektets kvalitative data, at eleverne/de studerende dels har meget forskellige holdninger til arbejdet med grammatik, og at der på læreruddannelserne er flere studerende, der ønsker et øget fokus på grammatik.
- Flertallet af elever/studerende oplever, at **undervisningsdifferentiering** prioriteres kun i mindre grad i deres undervisning, og har et ønske om, at dette prioriteres i langt højere grad.

- Flertallet af elever/studerende oplever, at feedback, faglig progression og varieret undervisning prioriteres i deres undervisning, men har et ønske om, at både **feedback**, **faglig progression** og **varieret undervisning** prioriteres i endnu højere grad.
- Ift. **brobygning** er ca. lige mange elever/studerende enige som uenige i, at de ikke ved/vidste, hvad der forventes/forventedes af dem på det næste uddannelsesnivea i faget tysk. Det fremgår af projektets kvalitative data, at gymnasieeleverne/de studerende gerne ville have haft mere information ift. tysk som fortsættersprog A og tysk på de videregående uddannelser, om muligt fra andre elever eller studerende. De fleste grundskoleelever angiver, at der på deres skole ikke findes et samarbejde med gymnasier om tysk.

Særligt for grundskolerne og ungdomsuddannelserne:

- Mange elever er mere uenige end enige i, at de er motiverede for at lære tysk, fordi de **interesseres sig for tysktalende landes kultur og samfundsforhold**.
- Mange elever i grundskolen og på ungdomsuddannelserne hører/bruger ikke **tysk uden for tyskundervisningen**. Dette bekræftes af projektets kvalitative data, hvor mange elever og studerende giver udtryk for, at de fleste elever oplever, at tysk i modsætning til engelsk er noget, der er fjernt og ikke en del af deres hverdag.
- Flertallet af elever oplever, at de i deres tyskundervisning ikke i tilstrækkelig grad kan **arbejde med det, der interesserer dem**. Samtidig fremgår det af projektets kvalitative data, at eleverne motiveres af emner, der har relation til deres virkelighed og hverdag.
- Der er flere elever, der er enige end uenige i, at de lærer tysk, fordi de har brug for **tysk i deres videre uddannelse** og deres **senere arbejdsliv**. I projektets kvalitative data giver mange elever til kende, at de mangler oplysninger om, hvad de mere specifikt skal bruge tyskfaget til ("*Ja man hører tit det bare er noget med handel, men hvad er det?*")
- Der er lige mange elever i 9. klasse, der føler sig rustet og ikke føler sig rustet til at **fortsætte med tysk efter 9. klasse**. På ungdomsuddannelserne er flere gymnasieelever uenige end enige i, at de føler sig rustet til at fortsætte med tysk i deres **videre uddannelse**, og flertallet af elever føler sig ikke rustet til at arbejde med tysk i deres **fremtidige arbejdsliv**.

Særligt for grundskolerne:

- På ungdomsuddannelserne, læreruddannelsen og universiteterne lærer flertallet af elever/studerende tysk, fordi de **godt kan lide det tyske sprog**. Dette er ikke tilfældet i grundskolen.
- Mange elever angiver, at de lærer det tyske sprog, fordi det ikke var muligt at **vælge et andet sprog**, og der er lidt færre elever, der er enige end uenige i, at de vil **fortsætte med tysk efter 9. klasse**.
- Der er flere elever, der er uenige end enige i, at de får **succesoplevelser** i tyskundervisningen.

Særligt for læreruddannelserne og universiteterne:

- På universiteterne og især på læreruddannelserne ønsker mange studerende **flere timer** på deres tyskstudium. De fleste studerende på læreruddannelserne ønsker derudover flere moduler i faget tysk, og det fremgår af de kvalitative data, at mange af dem synes, at der er for lidt tid til sproglig repetition og fordybelse.

Særligt for universiteterne:

- Mange studerende er enige i, at de gerne vil **formidle tysk sprog og kultur** til andre. Samtidigt synes mange studerende, at didaktik ikke prioriteres på universitetet, og de har et ønske om, at dette prioriteres i højere grad.